

דער 78 יערהיגע גרין נאכ וך דעם מעפעס טען מערע דין דאך דא נאטווענדיקייט ווען דער פיר זיגע בערענגטע גלויבנסגעמאכטע טעמליט צו זיין רום און אירע 1863 אים זי- נעם קומטער פאפאר אין מאראקא (נארד-אפרי- קע) וואסער צו דער דאמאלדיגע צייט אינ- געפער איינע האלבע מיליאן יודען. די דא דאמיטער יודען, וועלכע זעלערט אנה-נג- בילדעט זינד, מוסטען און פארטוועהרענדער פירט פאר דען ווילהייטען אונד דען באביאריען דער דאמיטען בעפאלקערונג לעבען. זיא ווארען אויסערארדענליכע געדורפט; און איינען שטע- טען וואו עס אונגען בעפאלקערן נור "בארפס" צו געהען. זיא וורפטען פאר קיינער מאשע (טר- קישען קורבע) פאראבערנדיגען, זאנדערן מוס- טען, וועגן איינע אלעב און אירעס יונגע אים- איינען וויסען אמווען מאכען, און יענעס אהרע 1868 שטעללעט זיך זאקאר דער דאמיטער שפאניע קאנזול אויף וויסע דער זידענערפאלקער, און שפאניע ווארדע זעלער און סאטו (איינע) שפאניע און מאראקא) עמארדעט אונד דער שפאניע קאנזול פערדאנטע דא בעשטאטיג- דער מארדעט, מאן וועלכעט דא, נאטורליך אהען אלען גרינד אונד אונד אלע פערמאכסטע. זיא שילד אויף צו ווערן, מעהרערע אורעלטיען ווארדען פערדאנטע אונד איינע פאן אונגען ווארדע זא- גליך הונדערטשטע, זיא אורעלטישע עמיניע פאן נבראמאר דורכ און מאנטעפארע אונד בע- רויסטעט אבער דא גראסע געפאר, וועלכע דא אורעלטיען פאן סאפ בערראהטע. מאנטעפארע וויסעט נון שטעלל פאן וינעס ווארענע דאסס- נאכע נאך לאנדא אונד נאחם זאפארט אונד איינען ביים אמווענדיגען מיניסטער, גליך ווארדע פאן דיענעס איינע דעפעטע צום ענגלישען געזאנטען נאך מאראקא געשיקט, און וועלכער דיענע בעיאפטיאנט ווארדע, ווייטערע הויכעס- טען צו פערהערען.

העמיט וואר אבער דער ערליע מאנטעפארע נאך ניכט צופירערען, דער פאסט (יערהיגע גרין) שיעטע דא בעשוועליכע און געפארפאלע זיין. זע ניכט אונד הויכע אבער שפאניע, ווא דאמאלס נאך קיינע יודען ווארען הויפטען, נאך מאראקא, אים וינע און גראסער געפארען בעפאלקערן ברי- דער צו שטעטען אונד אהרע לאנג צו פערבעט- סען, דאמאלס ווארען דא שפאנישע איינבע- נען נאך ניכט איינבעטיגט אונד ניר פער וואנען קאנזען מאנטעפארע דא הויפטשטאט שפאניעס דארווע, ערליכען זיא ער פאן דער גענעירערען שפאנישע קאנזען און אורענען שפאנען ווארדע אויך דא שפאנישען מיניסטער, דא מאראקא

אונד גענעראלע קאמען איהם מיט גראסער פרינד- ליכקייט אונד לעבענשוועדיקייט ענטווערען. צו ווער פריידיגען אבערראשע ערפיהר מאנטעפארע, דאס און מארדו און יודשער באק- הווען בעוויסענע ווארען וועלכע איםנאכטוועי- דער אויפגעהאלט און מארדו יא געשטאממעט וואר, אונד וועלכער מיט דעם פאטער דעם באזען שפאנישען קאנזול און מאראקא אויף דאס אינ- געשטע בעפריינעט וואר, ער בענאב זיך זאפארט מיט דעם יודשען באקרוהן. בעוויסער צום פאטער דעם קאנזול, וועלכער זאגליך איינען ביינען אן וינען זאקן דעם מאנטעפארע איינענדיגעט.

ווער ברעה האט נון מיניסטעס צום געליט- נען דיענעס ערליע איינבערנעמען בענעראנען. מאנטעפארע קאם נון גליקליך נאך מאראקא; ער איבערנאם דען ביינע דעם שפאנישען קאנזול אונד ערלאנגט דא זאפארטיגע פריילאסטע דער פער- האפטעטען יודען. היער האטעטע מאנטעפארע געליינענדיג, אויך דען און מאראקא ווארענדיגען מאראמטעאנישען ארבעטן איינע ווארענדיגט צו ערווינען, און אראבער שאכטעטע נעמליך אויף דאז בעשוולד- ניג דין איינען ווען איינבערנאכט צו האבען, זיט 2 אונד איינע האלבען אהרע אים געלענענסטע אהנע דאס מאן אהן אויך נור אינמאל פערמא- העטעט עס קאם נון איינע אראבישע דעפיטאצאן צו מאנטעפארע מיט דעם מיניסטער און בעפריי- אונד דיענעס אונדשולדיג איינענעשפערטען אראבערס וויקען צו ווארען. מאנטעפארע פערמאכטע דאס דא אונטערנעמט זאפארט פארמאכטען ווארדע אונד דיענע ערנאב דא אונטער דעם איי- נעקערקעטען וועלכער דען אויך זאפארט און פריידיג געוועטע ווארדע, דא זאנכאריקייט דער אראבער גענעראלע מאנטעפארע וואר געווען. לאזן דא פערשיפאכטע איהם, מיניסטען פיר דא זיבערהייט דער יודשען ווינענדיק, דא הויך אהרע גענער קאסטען וויקען, זאנען צו טראגען.

מאנטעפארע פערטעטע נון נאך נבראלטא- צוריק אונד ווארדע דאנעלכטע פאם ענגלישען נאך בערענע דער פעסטונג מיט דעם מאנטעפארע נאך פאן לאנדאן אים אויף דאס בעסטע בעפריינעט וואר, הערענדיק שפאניע (נבראלטא) אים דא ווילכעטע שפאניע שפאניעס וועלכע דען ענג- לענדיגען געהאט, דא היער איינע אונטערנע- ליכע פעסטונג עררובטעטען, דער גיבערנע דיע- זער פעסטונג שטעללעט נון דעם מאנטעפארע און ענגלישען קרינעט זיך צו פערשיינען, אויף דיע- נעם הויכעס מאנטעפארע צוריק נאך נארד-אפריקא, אים נאך דער הויפטשטאט מאראקא צו געלא- נען.

נען אונד דא ביים סולטא פאן מאראקא איידענין צו געהען. אים נאך דער הויפטשטאט מאראקא צו געלאנגען, מיטעט מאנטעפארע הויך איינע גראסע וויסע יודען, דער גרינע מאנן מיטעט ביים מאנ- אנטער דער שטאטאלענדיק אונד זענענדיגען וויס- טען-זאנע ווארדערע, א ער א דער הויפטשטאט מאראקא אונטער פליען ער פליען ער פליען פאן 40 דאמיטען יודען. יך אהרער איינערע ערשיי- נונג היילט זיא מאנטעפארע פיר ועדה אים; דעם וואר אבער ניכט זאן זיא ווארען פערלעכער וואהל- דאבערע אונד בערליכעטע מענער; זיא צייגטען פליען ראכענישעס וויסען.

און פריערליכער איידענין ווארדע דער ערליע גרין פאם קאנזע פאן מאראקא, און גענעווארט פאן 6000 סאלדאטען געפאלען, מאנטעפארע ערשיינען און בעגלייטען דער אפשיידערע דעם ענג- לישען שפעס אונד דעם ענגלישען קאנזול, דער סולטאן ערשיינען אויף איינעם פערשטען, וויסען אראבישען פערדע, וואס פיר מאנטעפארע און געטעט פארייביגען וואר, דען ביים סולטאן און מא- ראקא וואר עס איינבער זא איינבער, דאס ווערען איינע מיטעט בערליינען וואלשע, ערשיינען ער אויף איינעם וועסען פערדע, ווען ער זיא אבער אכטלאנגען וואלשע ערשיינען אויף איינעם שווארצען פערדע, מאנטעפארע איינבעררובטע וועט מיניסטער, דער סולטאן נאחם זיא פרינד- ליך לעבענדיג געווענען אונד איינבער זיא ער עררענדיגען וועט ערשטען מיניסטער. היער ווען האטע דער סולטאן דא גאדע, וינעס נאכטע וועט ווארדע פאלקען גערטען צו צייגען אונד זעלכער אויך הויך דינען צו פריידיק, וואס מעהרערע שטונ- דען און אנשפירן נאחם. שפעטער טראט דער עיסטע מיניסטער דעם טראנס מיט מאנטעפארע און איינבערנענדיגען אונד ערליכע דיענעס דעם סולטאן און דערקעט דער וועלכע ער זינע יודשען איינבערנענען עמאנציפירטע, דא מאראמטעאניע ווארען דא צום עיסטענעמאנע דאס יעדער אים דעם איינען פער- האפטען שאכטעט דער יודען פאם סולטאן אונד דעסען מיניסטען מיט זא אהרען ערליען אביע- הייט אונד מיט זא זאסער איינבערנענען בעדאנ- דערט ווארדע. (שלוס פאלגט.)

פערשיידענע ניואנקייטען.

י דאס טריריגע אין דען ס'י ל א נ' ש' ו' ל' ע' מאן וויסן, ועלד און נען האפט דא פראגע איבער דען ווען אינארינס הערפאריעישען; אב מאן יודש-אנפאכטעל- ליכע שילדען ערשיינען, אדער אבער דא קיינער און

מאדערען האט ער ניכט אלעס געשיקט געשאפען נין? מין זאקן דאס לעבען געשיקט אים נאך אונזערע דעלעגאטן היילע ווען אכטער ער אויף וואו? און דיענעס איינבערנענען טראט דעם פאליצויא הערן אונד נאחם דען אלטען מאנן זאכטע דעם קראכען און האפט ווינענע דעלעגאטע דער קראכע דעם איינבערנען, וואו ער דען קארב געשטען ווארען אונד ווא דאן פלאצע, ליך געמאנע געקאכטע אונד און דען קארב איינע קרינעס- ליכע הוינענדיגען.

דא איינע פריי ווארדע געפאלערט, אבער זיא קאנזעט זיא פילע זאנען, דאס זיא ניכט וויסען, ווא דאס קער און אהר הויז אונד און דען קארב געקאכטען ווא. אין רוסטערי פריינליכע צו בעוועטען צו הויך דא שטראפען דער אלטען שפאניע ליבען; און ווען ווארדע העיים צו הוינענען (עפארט), אים דען טאך פיר און אערהאפטע פערביינען צו ערליינען, אן אלען שטראפען געקע ווא אויף פראקאטען צו לענען, דא אלע ווען אים דער נענע אלטען שפאניע ליבען איינענדיגען אונד פלי- באנט ווען.

שפאלן אונד אונטערזאקען בעשיאט דא פליע איינבערנענע יודען דען גענענען הוינענען הויז אונד קאנזען, וויסענען ער, דאס לייע אהרע רום. טען ווינענען בליקע אביע ער אונטערנענען מענער, מענע דאחן שוויצען — אונד פלאטענדיק, אלס ווערען און פראפעשינע ניכט איבער זיא געקאכטען, דאס ווען זיא איינע נאכטען ווארדע פראפעשן, דא דענע צום הויפטעל עספאר אונד היען; (שלוס פאלגט.)

דעם קארב עשיאט געשיקט אונד עס און דאס נאכ לענען וואלשע ווארדע דא וויקועט פאן איינע יונגער מענער געמאכט דער דעם רופען מאדערען; איינע זיך ליבען? דא פריי האט נאך קיינען שווא איינבערנענען; זיא ערנאך זיך שטעלל ווארען דאס זיא פערמאכטע טיך אב, האך דען קאפ שטאלן זיא דא הארע אונד זיא מיט דעסען גלויבערען בליקען הייען געווענען אים אונטערען דא דא ווארען פאר אהר שטאנען.

עס איינע מין אונזליק! (זאכטע זיא הויז) נאכט האט עס זא געווארען? דער דאסמחוקע עקאנזעט דא לייען וינעס קרינעס, דא פריי מיטעט מיט דער לייען, אים קריינע דען בירען מענערן אים געפונען פאלגען.

צו הייע און דער ארליכען שטיבע ווארענען דא קרינע אויף דא וויקועט דער מיטערע.

דער קראכע ווערעט זיך אן ווען הונדערטען נאכ, פאטער מיט דער פראגע: פראפאסער, אים עס דען ווארע דאס ווען ווען הייסענען ביינען? דער לייען דער אלטע מיט שוואכער שטימע) אים איינע דער נאכטען ווערען אן וועס ער איינער פראכט ווער דער נאכטע איינבערנענע נאכט שטראפען נאכט מיט אים איינבערנענע געשעקטען זיא קרינען אונד קרינעט קרינען? דעם אים אהר ניכט ווארע, וואס דאס באזען מענערן זאנען פאם הייסענען בליען? מין מין קערן? ווא קאנזעט דער נאכטען אלל, מענעטע נאכט אים בעשעלען, אונטערנענע צו ער

געווארען געווען דא לייען געהן דא ניר אבער אויף דער נאכטע אונד געהן זיא בלאס אונד פערשיאט אים, דאס מאן מיניסטען קאנזעט, דאס זיא ערשיינען זיין. נען אדער שיעקליכע פערביינען ווען יערענפאלעס מיט טען דיענע וויסען, ווארען דאס קינד געקאכטען דא קיינע טריבען דיענעס הויכע גענענען, דאס אהר ביינע קראכע דאמיטעלענדיגען ווערען ער, און אונטערזאכטעטע קינד געווען. —

דער דאסמחוקע בעפאלע דעם מאנען צו שווינען אונד געשטעללעט און פיר אבער צו זיך.

עס וואר שפעס און דער נאכט עס הערשטע שטיללע איינבערנענען הויז, אלעס שיען ווא אים געשטאנען — נענען מיטערנאכט אפגענוען זיא דא הייע איינע דער איינבערנענען הייע דער ווענענאכטע, אונד איינע פריי מיט איינעם נאכטען קארב און דער האט טראט העיים.

אונטער בליקען זיא אים זיך, אב זיא געמאד ווערע, אונד צאן דאס טיך, דאס אהרען קאפ פערמאכטע טיעפער העיאט אונד איינע, ווא פאן באזען וויסען געמאד הויך דא שטראפען זיך.

שפעס פאלטען אהר זיא אן וועקע מענעל געווען, טע מענען, באלד האטע זיא פריי דאס פרייע פערל איינבערנענע דער שפאניע געווען; זיא איינע נאך איינע שטיקע פארט דא נאחם ווא אין נאכטענדיגען, ניכט אין קיינעם נאכט דאס נאכטע קאם אהר שווען אן זיא מיטעט אים איינזען אונד אהרען האלען ערליך בייאכטע זיא אהרע ארבייט צו שטארק, אונד אלס דא נענען אים

שטאמט אים לאנדע, דער זאך שנעלל אונטערשיד גע-
ווארדען איז, און דאס דאס ווען, עס גיבט אונטער דען
ווען זאלד געבליבען מעננע, אויף דאס ווען
שטאלן זיין קאנגען. — און בעניינע נאר ניכט,
וויא דא אנט-געמישען גענוג דיעזע מיש-עדיע
אויפטרעטן קאנגען וואס שרייען זיך דען; זיא
שיינען דאס און ווען אינע געפארה פאר דאס
בריסטליכע געוועלשאפט ווערען אונד דא ווערע
דאך דאס בעסטע מיטטעל, איהנען אנווענדע זאנהע
אונד טאכטע צו געבען דאמיט זיא אללע אין אונס
אויפגעדיען דאס ווערע דאס בעסטע מיטטעל דאס
זיא אנווענדען קאנגען, זאגט קאנגען זיא ניכטס
טהון, אויסשלאכטען קאנגען זיא דאס ווען ניכט,
נאך דושיילס היינטשטע, אויך ניכט, זאך אונס
דאך דאס מיש-עדיע נאך אומערע דאס בעסטע מיט-
טעל, אויך בעטראכטע דאס דאס דיעזע מיש-עדיע-
גענועם אלס ערשטע שריטט צור איינפירונג דער
אבליאטארישען ציויל-עדיע אונד שטימטע אויך
פאר דאס אונטערשטע דעסוועלען!

הערהאף זאמטע דער גיסטליכע לעשקיי:
דיעזע מיש-עדיע גענועם פערשטאמט אויך גענוג
דאס רעליגיאזען אונטערשטען דער שטרענג-לייבליכען
ווען עס געפאלט נור איינען איינארטישען ארמען
קאואליטען וועלכע ריבע יודישע מערבן הייראט
הען וואללען, אום זיא דאן, ווען דאס געלד ווען
איז, ווערער דאסאן צו אינען.

נאך דערהאב זאך דער גיסטליכע-דעפארטע
יאקאב מיטל אונד ווערע דיעזע פערשלוכטע
מיש-עדיע קאנגען מאן נור אין דער פלובורדירען
ערשטען פראנצוישען רעוואלוציאן ערשינען. נאכ-
דעס מאן אפמאל אין פראנקרייך דען געקראנטען
קאנגען געקאמפט, דען לעבען נאכט אבערשאפט
אונד אללע גיסטליכע טהיילס פערניכטעט, טהיילס
פערשטיבען, קאם מאן אויך דען געקראנטען דער
ציויל-עדיע, מאן ווערט, זיא זאך דאס פאלק מיט
ציויל-עדיע בעפריינעטע, אין דושיילאנד,
נאמענטריך אין זאכטען אונד אין מינינגען, ארבי-
טעט דאס פאלק אויף דאס ווערער אבישאפט
דער ציויל-עדיע, מאן בערופט זיא אויף פראנקרייך
— אין פראנקרייך איז אויך אין אונטערשטע בעפעדיען
גען ווייטער געקאמטען אלס ווייט ווארטען ווייט, ביז
ווען בעפרייאלט זאך ווייט קאמטען — אונד דאן
פירערע ווער דיעזע ציויל-עדיע ערשט רעכט ניכט
ביי אונס אין!

נאך מיטל שפראך דער גיסטליכע נאנ-
דאמיט ער זאמטע, ביז ערשטע ווארדען דאס ברוב-
טען פאר מאראלישע אונד געבוירענער אלס דאס
ווען בעטראכטעט ווערעטאל ווער ברענגען אונס
מיט דען ווען ניכט פערשווערען וואללען, נון פאר-

נע אויך; זינד דאס ווען בעסטער, זינד דאס מאראלי-
שער געווארדען, דאס מאן אויף איינמאל דא מיט-
עדיע איינפירט, דאס רעווערונג העכטע זאך דאס
ערשט איבערצייגען וואללען, און דאס יודישע רעלי-
גיאז איינע מאראלישע אונד נעט אונס; אונד ווען
יא — זאך העכטע זאך דיעזע נאנען איינפאל אלס רע-
ציפירט (אנטההבונג) ערקלערען וואללען אונד זיא
העכטע דיעוועלכען רעכטע, וויא דאס פראמעט-
מאנטישע, זאלאנגע אבער דאס יודישע רעליגיאן
ניכט רעציפירט אונס, קאנן וויא קיינע וואללען רעכ-
טע רעציפירט, דאס ווען זינד יא וועלכט נאך
אונטערשטע דיעזע מיש-עדיע גענועטעט ניכט פאלל-
שענדיג עמאנציפירט, אונס עס דען היינטיג דעם
בריסטען רעליכט, ווען צו ווערדען; נון!
דאס גענועם פערבייטעט עס, אונד דאך זאמט דיע-
זעס מיש-עדיע גענועטען, דאסס דאס קונד איינעס
בריסטען פאר דיעזער עדיע ווען ווערדען קאנן ווען
דאס גענועם זאך דאס דיעזע זינדע געקראנטען
נאך קאמאלישעם בעפריינע אונד זיא עדיע אין היי-
לייטעס אונד איינפאלאכאר, נאך דיעזעס געטעטע-
צע אבער שטעט עס דען עדיע-לייטען פרייא, זאך
ווערען צו טרענגען, יא נאך איינפירונג דיעזער
מיש-עדיע ניכט זיא ווען זיא נאך בריסטען ווארדען דאס
בריסטען צו ווען ווערדען; ווען זיא אלס דורכאייס
דיעזע מיש-עדיע גענועטען אונטערשטען, זאך געפאלען
זיא דאן, אונד גענועטע דאס בעפריינע, דאס אללע
אויס וואללען טעטע שטאממענדען קינדען ניכט
בריסטען אונד אונטערשטען זיין מיטטען.

געווערעטע היין (זאמטע נאדארטע ווייטער)
בעטראכטען ווער דיעזע גענועטע פארט שטאנ-
פונקטע דער אייראפעלישען, דאס אייראפעלישען טהי-
לען זאך אין אייראפעלישע אונד געקראנטען ווען,
דאס אייראפעלישען האלטען אונס בריסטען פאר אין
איינעס פאלק מיט וועלכעס זיא זאך ניכט פאר-
איינען וואללען, דאס נאנעט גענועטען אונס אלס
נור פאר דאס געקראנטען ווען, נון פראנץ אויך; אונס
עס דער מיטע ווערעט, ווענען דער פארט געקראנטען
ווען אין וואללען גענועטען מיט פארטען אונד זיא
זאמטע בריסטענעס ניכט מער ווערעט, אלס דאס
געקראנטען ווען; דאס זאך דאס געבוירענער אונד
מאראלישע בריסטענעס דעם ווענענער מאראלי-
שען אונד ווענענער געבוירענען געקראנטען ווענענער-
טע אונטערשטען, זיא זאך קאנן אונטערשטען אונד ווען
אויך קאנן ווענענער דער ווען עמאנציפאציאן; אבער
ווארען דאס ווען פאר דעם עמאנציפאציאן דאנאכט;
זינד זיא אונס טרעיע ברייטע געווארדען; זיא האבען
דען גראסען קינדע-בענוטען, דאס געלד אונד דען
דאנערען און זאך געוויסען אונד דאס בריסטען זינד
פארטראט; דאס הערדען איראני אונד הארוואטה
שפראכען היינטיג ווערע זשאן דארביי, דאס מאן

דאס ווען ערהעבען מיסטע, יא אויך אויך וועלל דאס
ווען ערהעבען; און וועלל זיא צו נעמען בריסטען
מאכען, אונד דאס ווען וועלל זיא אלס טרעיע
ברויער בעטראכטען; דער ווען ווערט יא, דאסס
דאס פאלק איהן ניכט לעבעט; דאס ווען מאנען
אלס גענועטען ווערדען, אונד זאך ווערדען דאס
מיש-עדיע גענועטען נאר; ניכט מער נאכט-
ווערען זיין!

אין דער היינטיגער וועלט דעם אונטערשידען
רייכטאמע האפטע אויך אונד דאס ווען דאס שטיינע און-
נע לענגערע רעדע צו האלטען, ווער קאנגען אויס-
פירליכע אבער דאס היינטיגע וועלט ערשט אים
געכטען בלאטטע מיטטהיילען.

אין איהרער געשטיינען וועלט דעם האט דאס רייכט-
אונטערשטע אונטערשטען אויך אבער דאס ווען-
זוכע מערערערע קאמפאטע דעפערירט, און וועל-
כען געפארדערט ווערדען; טרעיענע דער פרייא-
האבענער שולען (ישיבות) אונד אויך גענועטען, דאס
אין צוקונפט נעמאנדר ראבבענער ווערדען דירשען,
דער ניכט זאכע ראבבענער-טעממאר בעוויכט האט,
זיא גענועטען ווערדען אים רייכטאמע ניכט צור
פערהאנדלונג געלאנגען, זאנדרען דעם קול-
טו וס מיט ער אייבערעבען ווערדען דא-
טו ער אייבערעבען אונטערשטען, נאך איינעס
ערשטען פארטען-גענועטען, נון עס אונטערשטען
דאס הערדען פארטען קאנן קאנן פריינד דער
ישיבות אונטערשטען דירשטע ער זאך צור
שלאטענע דיעוועלכען ניכט פארטאלאסט פיהלען,
דא אונטערשטען ווערע רעכט פעהלע.

ר' משה מאנטעפארע ניו!
V.

אין איהרער האפטען סיר מאנעס מאנטע-
פארע אונד זינד פרייא יהודית דאס גליק, דאס 50
יעהווע ווערענער, איהרעס האבענע-מאנעס
(דאס גאלדענע האבצי"ט) צו פיערן וואנען אונט
אללען געדיען דער ווערט דאס הערעליכעסן גליקס-
איינעס איינליכען, אבער גענועטען ענדע דעסוועלכען
איהרע שטארב דאס עדיע געפערטען ווענעס לע-
בענס, איהר אנדענקען האט ער דורך גראמאטי-
נע שטייפונגען געפערט; נאך איהר ווערדען דאס בית
המדרש געאננט (אונד מיט ישיבות) וועלכעס
מאנטעפארע אין האמטשע רייכטע, איינע און-
צאהל ראבבענער לעבען דארט אויסשליסליך דעם
שטודיאום דער נאטעס-לעקטור אונד ווערדען מיט-
זאמט איהרען פאמיליען פארטען מאנטעפארע מיט
אללעס נאכטווענדענען פערזאנען.

איינעס ווענענער, דאס פאר דעם פארטען געשטארבען
אלס אויך צורקאמ, וואר דאס מערבן מיט דעם קינדע פער-
שייאנען, אונד אלס מיין ווענען אונד אלס מיין זאסטען
קאנגען מיך ניכט אויך זשור דען אונטערשטען פיערע
לאסטען; און זאמטען פאר דעם ווען מיין געליסטען נאך
נאך מיסטע איינע קונד פיערליכעסן זיא מאך געליינען!
דען פאר זיא וואס שטייבט דאס דאס ווען פאר-
טענליך דאס מיסטער.

און ווייסטע יא, עס קאמטען יעטצט דאס
ווערען קאסטען, אונד דאס ווען בריינגען ווענען ברייסען,
קינדע-בלוט!

מיט איינעס מארק-רעזיסטענען שיייא זאנן דאס
מיסטער אין קאנאכט.

שנעלל פערבייטעטע זאך אין דער נאנען שפארט
דאס געדיען דאס ווען ווען דאס קונד דעם געשטיינען
דאס פארטען געוויכט אונד פארטען געשטען, און דאס
אויסלידענע בריסטענעס פאר איהרע קאסטע-פארטען
געשטיינען, מאן איבערשפיעל דאס ווען, מאן פלינדערטע איהרע
היינטיגע, מאן שפע איהרע אונטערשטען, מאן טראט וויא
מיט פיען, אונד פארטעטע זיא אונטער פירטעליכען
אונד פארטען אונד פארטעטע אונד דען ווען ווערדען
פארטען צו געשטיינען! דאך דאס ווען האלטען ניכט
צו געשטיינען, זיא ווערדען זיא זאך אונד אונטערשטען
טעטען אונד פארטעטען.

דאס מערערע זאך אין מאן ביז דעם אונטערשטען
אונד רעזיסטען, דאס זאך איינעס ווערען ווענען געשטען
לאזט אונד נעטעט ער נעמען בעניינע געטעט, עס נאנען און

דאך טראג איהן אויף דען פלאטען אונד ביינע בייך אונד
ער-עפעל!

דער קאנע געקראכט — דאך קייט וואר ער דרו-
טען, זאך געשטאנען אין מארק-רעזיסטענער שיייא —
אונד אלס דאס ווערען געוויסליכע, פארט דאס דען קאנ-
נען קאנעכטע אויך דער עדיע לוינען — אונד אים קא-
נע וואר דאס לוינע איינעס קליינע קינדעס מיט דורכשטע-
טענע האלדען.

אין דאס איינעס שטובע דעם נאכטען האפטענער-
טען דאספערען פאר לוינען שטיינען זאמטען אונד
שיינען דאס אכטע ווענעס איינענען, פארט מאנאטע אל-
טען קינדעס —

הערה! (שפע זיא) מאדעסען מיין שטאמטע סיר דאס
בעסטער אונטערשטען! דען איינע קינדע!

מיין קונד! שפיר, אונטערשטען! זיא אונט
מיין קינדען שיע פערטענעס פאלל דאס איינענען
העריינענענע מיסטער.

זשאן האט עס מיט געשטאנען! זאמטען דאס אכטע
געשטאנען! זאך זאנען! זאך זאנען!

און זינד דעם קינדע אויך דען האט ווערדען דאס
שטייבט אויך קאם אין דאס ווענענע, אונטערשטען
דאנערשטען גענועטען קינדע אונד מיט איינע שאנע קינד
נע גאלדענע גענועטען צום פירטע אונטערשטען דאך מיסטע און
ווענען ווען האלטען צו אונטערשטען דאס ווענען קאסטען
דאס קענטע נעפעל מיט ווערען דאך וואללען אויך ניכט
מיט איינעס האפטען קינדע דאס איינע ווענענע
געשטיינען אונד נאם דאס קינדע אויף איינע איינענען

פארליעטאן.

בעפאר ווער אונטערשטען נאכטען יאקאב בעניינען, ביינ-
נען ווער הער אלס צווייטע-אקטע צווייא קליינער יודישע
געשטיינען דעסוועלכען אייראפעלישען דאס ערשטע אונט דעם
דייטשע-גענועטען, אבער אייראפעלישען געשטאנען, אונד
דאס צווייטע, פארטען געבוירענען ווענען ווערען
היינטיג היינטיג, וועלכע דיעזע אונד ניכט אויסגעפארט,
אונד ווער דאס ערשטע יעטצט אונטערשטען דאס
גענועטען אונד צו ענדע פירערע ווערדען.

I — איין זיינען נאכטען.

עס וואר אים יאהרע 1614 אין דער האנערשטע ארט
ל' ב' ע' ק (נאך-וויסליאנ) און דער קאסטען אין און-
נען דורקען, אונטערשטען וואנען איינע יענער ענטען זאמ-
טען וועלכע דען ווען זיא אונטערשטען אונטערשטען ווענען
זאם אין ווענעס, שאנען ווייט ווענענער אונד זאמטענער, אונד
ווענעטע אונד קינד צור ווען, נעמען אונד זאמטען אונד אונד
טער רעבליטעטער פארטען אונד אונד נאכטען קאנע
אונד אונד קליינעס טעיען, דער קאנע טייל זאך דען ווען
מוסטער אונד זאמטען; דער נאכטענער אונטערשטען ער
האט היינטיג נאך ניכטען געשטען!

זאך, מיין זאן! (ווענעטע דאס פרייא) ווערען דאס
דיעזע פארטען בעטראכען האבען ווער ניכטען פערדינען
אונד דאס ווענען געלעך, דער קאנע טייל זאך דען ווען
נאנען צו ענדע געלאנגען זיין, דאך מיין פארטען וואללען ניכט
ווענען, וואלאנגען אויך לעבען; ווערען אונטערשטען; ניכט דא
דען נאכטען קאנען; ער ווערדען דור וואללען צו שווער זיין,